

## پیش‌بینی تعارض تعهد - خیانت بر اساس تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده (مطالعه موردی: شهر شیراز)

مصطفی اژدری

کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

### چکیده

خانواده دیرینه‌ترین واحد اجتماعی و هسته مرکزی سازمان‌های اجتماعی گسترده‌تر می‌باشد که دارای کنش‌وری‌های متعددی است. خانواده در حکم بافت سلولی برای اندام‌های اجتماعی عمل می‌کند و از زمانی کنش‌وری خود را آغاز می‌کند که برقراری پیوند محکم و دائم بین زن و مرد تحقق یابد امری که از آن تحت عنوان ازدواج نام برده می‌شود. یکی از کنش‌وری‌های مهم خانواده، برقراری روابط عاطفی بین زن و مرد و گسترش سلامت روانشناختی است که مایه آرامش هر دوی آنها می‌شود. نباید فراموش کرد که پدید آمدن اختلاف و تعارض بین زن و شوهر امری غیرطبیعی نیست. به دلیل ماهیت کنش‌وری همسران در فضای زندگی مشترک، گاه پیش می‌آید که اختلاف دیدگاه بین زوجین روی دهد و یا اینکه نیازهای آنها برآورده نشود. نتیجه چنین تعاملات منفی، ناخشنودی، ناامیدی و احساس خشم همسران نسبت به یکدیگر گزارش شده است. هدف تحقیق حاضر پیش‌بینی تعارض تعهد-خیانت بر اساس تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز بوده است. روش تحقیق از نوع توصیفی-همبستگی است. نمونه آماری نیز شامل ۱۱۳ نفر از مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر شیراز بود. برای گردآوری اطلاعات تحقیق از پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه ساخته یانگ، پرسشنامه نشانگان ضربه عشق دهقانی و همکاران، پرسشنامه آدامز و جونز و پرسشنامه توجیه روابط فرا زناشویی ساخته گلاس استفاده شد. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با تعارض تعهد-خیانت در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز رابطه معنی‌داری دارند. نتایج همچنین نشان داد به‌جز نشانگان شناختی، مؤلفه‌های تجربه شکست عشقی قدرت پیش‌بینی تعارض تعهد-خیانت را دارند. طرح‌واره‌های استحقاق و بی‌اعتمادی نیز پیش‌بینی‌کننده‌های معنی‌داری برای تعارض تعهد-خیانت در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده می‌باشند.

کلیدواژه: تعارض تعهد-خیانت، تجربه شکست عشقی، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه.

## مقدمه

خانواده، واحدی با ابعاد گوناگون است که به دلیل اهمیت و جایگاه ویژه‌اش از دیرباز مورد توجه اندیشمندان اجتماعی بوده است. واکنش متقابل خانواده، چگونگی کیفیت زندگی آن و تأثیر آن بر اجزا و نهادهای دیگر جامعه، اندیشمندان را بر آن داشته است که با رویکردهای مختلف به مطالعه مسائل این واحد اجتماعی بپردازند. به نظر می‌رسد متغیرهایی از قبیل نگرش‌ها و رفتارهای صمیمانه، باورهای ذهنی و طرح‌واره‌های شناختی از جمله متغیرهایی است که در چگونگی روابط زوج‌ها، تعارضات زناشویی و افزایش یا کاهش احتمال پیمان‌شکنی در آن مؤثر باشد. رضایت از ازدواج و سازگاری زناشویی از موارد مهم در دوام ازدواج و حل تعارضات زناشویی است. زوجین سازگار، زن و شوهرهایی هستند که از روابطشان راضی‌اند و در زمینه مسائلی مانند توجه به نیازهای یکدیگر، گذراندن اوقات فراغت، سازگاری زناشویی و مسائل مالی با یکدیگر تا حد زیادی توافق دارند. گزارش‌های مشاوران و درمانگران خانواده حاکی است این پدیده یکی از مهم‌ترین و جدی‌ترین مشکلات زوج‌های مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره است. در برخی پژوهش‌ها گزارش شده وقتی از افراد خواسته شد حوادث ناسازگار و ناگوار زندگی خود را یادآوری کنند، در بیشتر موارد، یکی از شایع‌ترین پاسخ‌ها، پریشانی رابطه یا اتمام رابطه عاشقانه در حال ظهور بود؛ بنابراین به نظر می‌رسد روابط عاشقانه و شکست‌های عشقی نقش مهمی در بهداشت روان افراد، به‌ویژه جوانان، ایفا می‌کنند (اکبری و همکاران، ۱۳۹۱). دمیترسکو و روسو<sup>۱</sup> (۲۰۱۲) نشان دادند که سطوح طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه توانستند سطوح رضایت زناشویی را پیش‌بینی کنند. همچنین آن‌ها دریافتند که هر چه طرح‌واره‌ها ناسازگارتر باشد، رضایت زناشویی کاهش می‌یابد و همچنین گزارش نمودند که سبک دلبستگی ایمن با طرح‌واره‌های ناسازگار ارتباط معناداری دارد.

کانولی و مک ایساک<sup>۲</sup> (۲۰۱۱) در بررسی تأثیر شکست عشقی بر اضطراب نشان دادند که اضطراب اولیه پس از انحلال یک رابطه عاشقانه بالا می‌رود اما پس از آن و باگذشت زمان فروکش می‌کند؛ اما در بعضی افراد مدت‌زمان زیادی به طول می‌کشد؛ بنابراین، عدم توانایی در غلبه بر جدایی و ادامه دادن نشخوار فکری در مورد رابطه منحل شده ممکن است نشان‌دهنده مشکلات اضافی باشد که با فروپاشی رابطه به سطح آمده است. قاسمی، رنجبرسودجانی و شریفی (۱۳۹۶) نقش عملکرد جنسی و تجربه شکست عاطفی در گرایش زوجین به روابط فرا زناشویی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که گرایش زوجین به روابط خارج از حیطه زناشویی با تجربه شکست عاطفی و عملکرد جنسی آن‌ها رابطه معناداری دارد.

به نظریه یانگ (۱۹۹۹) بعضی افراد به خاطر تجارب منفی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه‌ای را ایجاد می‌کنند که بر شیوه تفکر، احساس و رفتار آن‌ها در روابط صمیمانه بعدی و سایر جنبه‌های زندگی‌شان تأثیر می‌گذارد. یانگ معتقد است که طرح‌واره‌ها به دلیل ارضا نشدن نیازهای هیجانی اساسی دوران کودکی به وجود می‌آیند که این نیازها عبارت‌اند از: دلبستگی ایمن به دیگران، خودگردانی، کفایت و هویت، آزادی در بیان نیازها و هیجان‌های سالم، خودانگیختگی و تفریح، محدودیت‌های واقع‌بینانه و خویش‌نهادی. یانگ معتقد است که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، قدیمی‌ترین مؤلفه‌های شناختی و باورها و احساسات غیرشرطی درباره خودمان هستند و از تعامل خلق خوی فطری کودک با تجارب ناکارآمد او با والدین، خواهر و برادرها و همسالان در طی سال‌های اولیه زندگی به وجود می‌آید. این طرح‌واره‌های غیرشرطی، آسیب‌پذیری و اشکال نوروتیک اختلالات و مشکلات روان‌شناختی را افزایش می‌دهد. طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه مانند طرح‌واره استحقاق، بی‌اعتمادی و منفی‌گرایی بر تعارضات زناشویی تأثیر دارند. تعارضات زناشویی، عبارت است از نوعی ارتباط زناشویی که در آن رفتارهای خصومت‌آمیز مثل توهین، سرزنش، انتقاد و حمله فیزیکی وجود دارد و زوجین نسبت به یکدیگر احساس کینه، نفرت و خشم داشته و هر یک عقیده دارند که همسرش انسان نامطلوب و ناسازگاری است که موجب رنجش و عذاب او می‌گردد. گرچه تعهد یا قصد برای ادامه رابطه، اغلب سازه‌ای کلی در نظر گرفته می‌شود اما به سه نوع متمایز تقسیم می‌گردد. تعهد به همسر؛ بر اساس تمایل به باقی ماندن در رابطه است. تعهد اخلاقی؛ مرتبط با تعهدات اجتماعی یا مذهبی است. فرد به‌طور اخلاقی بر اساس عمل به قول خود، پاسداشت ازدواج به‌عنوان یک نهاد اجتماعی و حفظ ازدواج به‌عنوان یک امر مقدس متعهد می‌شود در رابطه بماند. تعهد اجباری؛ بر اساس احساس به دام افتادگی در یک رابطه و ادامه دادن اجباری به آن به خاطر وضعیت

1-Dumitrescu &amp; Rusu

2-Connolly &amp; McIsaac

فرزندان، وضعیت مالی و هزینه‌ها و مشکلات موجود در فسخ کردن پیوند است. نقطه مقابل آن، خیانت است که رابطه زناشویی را با تعارض و بی‌ثباتی مواجه می‌سازد. چنانچه زوجین در تصمیم‌گیری در تعیین مسیر زندگی زناشویی، دچار مشکل شوند در معرض تعارض تعهد-خیانت قرار خواهند گرفت. منظور از تعارض تعهد-خیانت بین زوجین، نوعی کشمکش درونی نسبت به نوع رابطه و دوام رابطه زناشویی است که در اثر تجارب منفی زناشویی در یک یا هر دو زوج بوجود می‌آید، به گونه ای که حفظ آن مانند گذشته نبوده و در عین حال قطع آن نیز هموار نمی‌باشد (کاپینوس و جانسون<sup>۳</sup>، ۲۰۰۳).

مطالعات در زمینه تعهد زناشویی مطرح کردند که سطوح بالای تعهد زناشویی با ابراز عشق بیشتر و رضایت زناشویی همراه است. به طوری که سبک‌های عشق‌ورزی بر شناخت‌ها و رفتارهایی که انعکاس‌دهنده رضایت، تعهد و سرمایه‌گذاری در روابط است، تأثیر به‌سزایی دارند و می‌توانند در پیش‌بینی وقوع خیانت زناشویی نقش داشته باشند. تجربه شکست عشقی ممکن است نوعی بدبینی به شریک جنسی و زندگی بوجود آورد. پریشانی روانشناختی، تنیدگی، نشانه‌های روانشناختی، پریشانی‌های بین فردی و اختلال در عملکرد از جمله حالت‌هایی است که در زمان شکست عاطفی برای فرد شکست‌خورده به وجود می‌آیند و فرد شکست‌خورده بنا به تحقیقات انجام‌شده برحسب میزان تمایز خود به این موقعیت واکنش نشان می‌دهد (یوسفی و همکاران ۱۳۹۰). سؤال اساسی که محقق در این تحقیق درصدد پاسخ به آن است، این است که آیا تعارض تعهد-خیانت بر اساس تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز، قابل پیش‌بینی است؟

## روش و ابزار

با توجه به اینکه موضوع تحقیق پیش‌بینی تعارض تعهد-خیانت بر اساس تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز می‌باشد، روش تحقیق از نوع توصیفی-همبستگی است. لازم به ذکر است تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه متغیرهای پیش‌بین و تعارض تعهد-خیانت نیز متغیر ملاک است. جامعه آماری در این مقاله کلیه مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر شیراز در شش ماه اول سال ۱۳۹۷ به تعداد ۳۶۸ نفر می‌باشد. حجم نمونه برحسب جدول مورگان حدود ۲۰۰ نفر برآورد گردید که این تعداد از پنج مرکز مشاوره خانواده به صورت تصادفی خوشه‌ای از میان هشت مرکز مشاوره خانواده تحت نظارت سازمان بهزیستی انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات تحقیق از پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه ساخته یانگ (۱۹۹۹)، پرسشنامه نشانگان ضربه عشق دهقانی و همکاران (۱۳۸۹) و پرسشنامه آدامز و جونز (۱۹۹۷) و پرسشنامه توجیه روابط فرا زناشویی ساخته گلاس (۱۹۸۱) استفاده شد.

**پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه یانگ:** پژوهش‌های اویی و بارانف (۲۰۰۷)، لی، تایلور و دان (۱۹۹۹)، ریچ کبور و واندربرگ (۲۰۰۶)، صدوقی، وفایی طباطبایی، اصفهانیان (۱۳۸۷)، آهی، محمدی تر و بشارت (۱۳۸۶) ساختار عاملی و روایی سازه آن را تأیید کرده‌اند. ذوالفقاری، فاتحی فر و عابدی (۱۳۸۷) فرم کوتاه پرسشنامه طرح‌واره یانگ را بر روی ۷۰ نفر از زوجین اجرا کردند. در پژوهش آن‌ها ضریب پایایی پرسشنامه از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۴؛ و برای پنج حوزه آن به این شرح به دست آمد: بریدگی و طرد ۰/۹۱، خودگردانی و عملکرد مختل ۰/۹۰، محدودیت‌های مختل ۰/۷۳، دیگر جهت‌مندی ۰/۶۷ و گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد و بازداری ۰/۷۸. در پژوهش یوسفی (۱۳۸۹) ضریب پایایی پرسشنامه از طریق روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمد. این ضریب برای حوزه‌های طرح‌واره‌ها در دامنه‌ای از ۰/۵۵ تا ۰/۸۹ قرار داشت. همچنین ضریب پایایی پرسشنامه طرح‌واره یانگ از طریق باز آزمایی پس از دو هفته برابر با ۰/۷۶ به دست آمد.

**پرسشنامه تعارض تعهد-خیانت:** در این تحقیق به‌منظور سنجش تعارض تعهد-خیانت از تلفیق دو پرسشنامه تعهد زناشویی پرسشنامه‌ی استاندارد تعهد زناشویی آدامز و جونز و پرسشنامه توجیه روابط فرا زناشویی گلاس استفاده شد. به این ترتیب که از هر دو پرسشنامه نه عبارت به صورت ترکیبی که از نظر محتوا متضاد هم بودند، استفاده گردید. به این

<sup>3</sup>-Kapinus and Johnson

ترتیب که از هر دو پرسشنامه نه عبارت به صورت ترکیبی که از نظر محتوا متضاد هم بودند، استفاده گردید. لازم به ذکر است تا کنون آزمونی در این زمینه ساخته نشده و عامل تعهد زناشویی و روابط فرا زناشویی، هر کدام به صورت جداگانه طراحی و تنظیم شده است. لذا در این تحقیق نسبت به تهیه و تنظیم این پرسشنامه از طریق ترکیب دو آزمون مذکور اقدام گردید. شیوه تهیه و نمره گذاری آن برگرفته از ویراست سوم پرسشنامه شرم و گناه تانجی (۲۰۰۰) است، در آن ابتدا سناریویی مطرح شده سپس از افراد خواسته می شود که در قالب سه گزینه مبنی بر سه حالت شرم، حالت دوم گناه و حالت سوم تعارض بین شرم و گناه را می سنجد. در این پرسشنامه موقعیت هایی مطرح شده که مردم به طور معمول با آن مواجه می شوند، واکنش اشخاص نسبت به هر موقعیت به دو حالت جداگانه تعهد و خیانت مطرح شده، چنانچه گزینه سوم را که حالت تعارض بین تعهد و خیانت است انتخاب کنند، دارای تعارض تعهد-خیانت هستند. قبل از اجرای آن به صورت اصلی در جریان تحقیق، روی گروهی از افراد نمونه (۴۰ نفر) به صورت آزمایشی اجرا و اعتبارسنجی شد. نتایج حاکی از برخورداری از پایایی (همسانی درونی) حدود  $\alpha=0/74$  و روایی ملاکی مطلوبی برآورد شد. این پرسشنامه سه نمره بدست می دهد؛ گزینه اول مربوط به تعهد و گزینه دوم مربوط به خیانت و گزینه سوم تعارض بین تعهد و خیانت را می سنجد که نمره آن در تحقیق محاسبه و منظور شد. حداقل نمره ۹ و حداکثر نمره ۴۵ است. نمره میانگین آزمون  $21/47$  و نمره برش نیز برحسب انحراف معیار آزمون نیز  $3/26$  است هرچه نمره فرد بالاتر باشد، میزان تعارض تعهد-خیانت فرد بیشتر است. در ذیل توضیحات مربوط به دو پرسشنامه تعهد زناشویی آدامز و جونز و پرسشنامه توجیه روابط فرا زناشویی گلاس ارائه می گردد:

**پرسشنامه نشانگان ضربه عشق (LTSI):** برای سنجش تجربه شکست عشقی از پرسشنامه نشانگان ضربه عشق استفاده شد. یک پرسشنامه خود-گزارش دهی محقق ساخته دهقانی و همکاران (۱۳۸۹) با طیف نمره گذاری لیکرتی که به منظور ارزیابی علائم سوگ ناشی از فروپاشی روابط رمانتیک تدوین شده است. گزینه های بسیار زیاد (نمره ۵)، زیاد (نمره ۴)، تاحدی (نمره ۳)، کم (نمره ۲) و بسیار کم (نمره ۱) تنظیم شده اند. این پرسشنامه ۴۵ ماده دارد و شامل یک مقیاس کلی و سه خرده مقیاس دربرگیرنده علائم شناختی، هیجانی و رفتاری سوگ است. آیتم های این پرسشنامه بر اساس واکنش های شناختی، هیجانی و رفتاری ۳۰ نفر دانشجوی پس از تجربه سوگ رمانتیک تنظیم شده است. ابتدا واکنش های شناختی، هیجانی و رفتاری یک به یک افراد ثبت شده و سپس آیتم ها بر اساس مؤلفه های شناختی، هیجانی و رفتاری طبقه بندی شد. اولویت هر آیتم بر اساس فراوانی و شدت آن در نظر گرفته شد و سپس آیتم های مشابه و تکراری حذف شد. ترتیب سؤال ها به این ترتیب است که ۱۵ سؤال اول واکنش های شناختی، ۱۵ سؤال دوم واکنش های هیجانی و عاطفی و ۱۵ سؤال آخر واکنش های رفتاری را می سنجد.

**پرسشنامه توجیه روابط فرا زناشویی:** برای سنجش خیانت زناشویی از پرسشنامه توجیه روابط فرا زناشویی گلاس (۱۹۸۱) استفاده شد. پرسشنامه "توجیه روابط فرا زناشویی" که دارای ۱۷ گویه و ۴ زیر مقیاس (توجیه عاطفی، توجیه عشقی، توجیه جنسی و انگیزه های بیرونی) است. این پرسشنامه که توسط گلاس (۱۹۸۱) ساخته شده، دلیل تراشی های متداول افراد برای درگیر شدن در روابط فرا زناشویی را مورد سنجش قرار می دهد. نمره گذاری آن بر اساس طیف پنج گزینه ای لیکرت است. با گزینه های "اصلاً قابل توجیه نیست"، "قابل توجیه نیست"، "تا حدی قابل توجیه است"، "قابل توجیه است" و "کاملاً قابل توجیه است" به ترتیب نمره ۱ تا ۵ تعلق می گیرد. گرچه این ابزار "توجیه روابط فرا زناشویی" را می سنجد ولی بر اساس نتایج مطالعات، بین توجیه روابط فرا زناشویی و درگیر شدن در این گونه روابط همبستگی مثبت معنادار مشاهده شده است. سازندگان این آزمون مطرح می کنند که زمانی که یک نفر ازدواج می کند به شریک زندگی اش قول می دهد تا زمان مرگ به او وفادار بماند. انتظار اعتماد متقابل شالوده تعهد آن ها به یکدیگر می شود. یک عنصر مهم و ناگفته این اعتماد که به زبان آورده نمی شود، این است که زوجین تنها با یکدیگرند یکی عاطفی و رابطه جنسی داشته باشند و شخص دیگری در این صمیمیت بین آن ها شریک نباشد. یک ویژگی مهم رابطه تک همسری این است که شامل رفتارهای خاصی است که فقط در رابطه با همسر قابل قبول است و اگر این رفتارها خارج از روابط زناشویی و بدون رضایت شریک رخ دهد، به چنین رفتارهایی بی وفایی و یا رفتارهای فرا زناشویی می گویند. افراد در روابط متعدده رابطه با یک دوست یا آشنایی. این روابط در درجه ای از صمیمیت متفاوت است و ممکن است دخالت عاطفی و یا جنسی را شامل شود. در این آزمون یک لیست از دلایل است که مردم گاهی

اوقات به توضیح اینکه چرا آن‌ها در یک رابطه احساسی/جنسی بوده‌اند، توضیح می‌دهند باکسی که در خارج از رابطه اصلی خود متعهد است. در ایران در مطالعه شریفی و همکاران (۱۳۹۱) ضریب آلفای کرانباخ برای این پرسشنامه ۰/۹۴ محاسبه شده است. در پژوهش حاضر روایی ابزار به روش پانل متخصصان تأیید و همچنین پایایی به روش آلفای کرانباخ ۰/۶۹ به دست آمد. در نحوه استفاده از این دو پرسشنامه لازم به ذکر است که همزمان با پرسشنامه تعهد زناشویی آدامز و جونز (۱۹۹۷) از پرسشنامه توجیه روابط فرازناشویی گلاس (۱۹۸۱) مورد استفاده قرار گرفت. به این ترتیب که هر عبارت به صورت ترکیبی، دو حالت تعهد زناشویی و تمایل به خیانت را در برمی‌گرفت. گزینه‌های این پرسشنامه به صورت مدرج با نمره‌گذاری همیشه با نمره ۵، اغلب با نمره ۴، گاهی با نمره ۳، بندرت با نمره ۲ و هرگز با نمره ۱ تنظیم شده است.

برای اجرای پرسشنامه‌های تحقیق ابتدا نسبت به اخذ مجوز از اداره بهزیستی شهر شیراز برای تأیید پرسشنامه‌ها، معرفی مراکز مشاوره خانواده و توزیع آن‌ها در بین مردان متأهل مراجعه‌کننده به این مراکز اقدام شد. پس از تأیید و دریافت مجوز از اداره بهزیستی شهر شیراز، با مدیران و مشاوران مراکز، جهت اجرای پرسشنامه‌ها هماهنگی لازم صورت گرفت. سپس به صورت فردی پرسشنامه‌ها میان آزمودنی‌ها توزیع گردید. پس از گردآوری پرسشنامه‌ها، هر پرسشنامه شماره‌گذاری شده و اطلاعات هرکدام از آن‌ها کدگذاری گردید. کدهای داده شده وارد کامپیوتر شده و با استفاده از بسته نرم‌افزار کامپیوتری SPSS ویراست ۲۱ در محیط ویندوز تحلیل شد. برای تحلیل توصیفی داده‌ها روش‌های آماری مانند فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار محاسبه گردید و برای تحلیل استنباطی نیز آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چند متغیره محاسبه گردید.

#### یافته‌ها

تجزیه و تحلیل نتایج آماری حاصل از داده‌های جمع‌آوری شده از تحقیق، در دو بخش توصیفی و استنباطی تشکیل شده است. در بخش نخست با استفاده از روش‌های آمار توصیفی، ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه بررسی قرار گرفت، در بخش دوم با استفاده از روش‌های آمار استنباطی، فرضیه‌های تحقیق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

ویژگی‌های جمعیت شناختی آزمودنی‌ها

جدول زیر بیانگر توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه بر حسب سطح تحصیلات آن‌ها می‌باشد.

جدول (۱) توزیع فراوانی آزمودنی‌ها بر حسب میزان تحصیلات

میزان تحصیلات	فراوانی (تعداد)	درصد
سیکل	۱۷	۱۵/۰۴
دیپلم	۵۷	۵۰/۴۴
فوق دیپلم	۳۱	۲۷/۴۳
لیسانس و بالاتر	۸	۷/۰۸
جمع	۱۱۳	۱۰۰

داده‌های جدول فوق نشان می‌دهد که ۱۵/۰۴ درصد افراد دارای تحصیلاتی در سطح سیکل هستند، حدود ۵۰/۴۴ درصد از افراد مورد مطالعه دارای تحصیلات در سطح دیپلم، ۲۷/۴۳ درصد دارای تحصیلات متوسطه و حدود ۷/۰۸ درصد نیز دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر می‌باشند.

سابقه تأهل افراد مورد مطالعه

جدول (۲) توزیع فراوانی آزمودنی‌ها بر حسب سابقه تأهل

سابقه تأهل	فراوانی (تعداد)	درصد
۱-۵	۲۶	۲۳/۰۰
۱۵-۱۰	۶۸	۶۰/۱۸
۲۰-۱۵	۱۹	۱۶/۸۱
جمع	۱۱۳	۱۰۰

داده‌های جدول فوق نشان می‌دهد که سابقه تأهل حدود ۲۳ درصد از افراد مورد مطالعه بین ۵-۱۰ سال است، ۶۸/۱۸ درصد نیز ۱۰-۱۵ سال و سابقه تأهل حدود ۱۶/۸۱ درصد آزمودنی‌ها نیز ۱۵-۲۰ سال می‌باشد. میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد مطالعه

جدول (۳) مقادیر میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد مطالعه

متغیر	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
تعهد-خیانت	۱۳	۳۵	۲۳/۷۸	۶/۲۹
نشانگان شناختی ضربه عشق	۱۱	۳۰	۲۰/۸۹	۵/۰۵
نشانگان هیجانی ضربه عشق	۲۱	۵۲	۳۶/۶۰	۷/۵۰
نشانگان رفتاری ضربه عشق	۹	۲۱	۱۴/۸۴	۲/۹۷
طرح‌واره رهاشدگی	۱۰	۲۴	۱۶/۳۸	۳/۱۹
طرح‌واره بی‌اعتمادی	۸	۲۰	۱۴/۰۱	۲/۹۸
طرح‌واره استحقاق	۱۴	۲۵	۱۹/۰۷	۲/۹۶

### یافته‌های استنباطی

تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با تعارض تعهد-خیانت در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز رابطه معنی‌داری دارند برای پاسخ به این فرضیه از آزمون ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شد، نتایج در جداول زیر نشان داده شده است:

جدول (۴) رابطه متغیرهای پیش‌بین با تعارض تعهد-خیانت

متغیرهای پیش‌بین	ضریب همبستگی پیرسون تعارض تعهد-خیانت	سطح معنی‌داری
نشانگان شناختی شکست	۰/۱۶	۰/۰۳
نشانگان هیجانی شکست	۰/۱۹	۰/۰۱
نشانگان رفتاری شکست	۰/۲۹	۰/۰۰۰
طرح‌واره رهاشدگی	۰/۱۸	۰/۰۱
طرح‌واره بی‌اعتمادی	۰/۳۷	۰/۰۰۰
طرح‌واره استحقاق	۰/۱۷	۰/۰۳

همان‌گونه که مشاهده می‌شود تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با تعارض تعهد-خیانت در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز رابطه معنی‌داری دارند. از بین مؤلفه‌های نشانگان شکست عشق، نشانگان رفتاری شکست و از میان طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه نیز طرح‌واره بی‌اعتمادی بالاترین رابطه معنی‌دار را با تعارض تعهد-خیانت دارند.

مؤلفه‌های تجربه شکست عشقی قدرت پیش‌بینی تعارض تعهد-خیانت مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز را دارند.

برای آزمون فرضیه فوق آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه محاسبه شد، نتایج در جداول زیر منعکس شده است:

جدول ۵) خلاصه مدل تأثیر تجربه شکست عشقی بر تعارض تعهد-خیانت

خطای استاندارد	$R^2$ تنظیم شده	$R^2$	R	آماره مدل
۶/۰۱۱	۰/۰۹۲	۰/۱۱۷	۰/۳۴۱	عوامل مؤثر بر تعارض تعهد-خیانت

جدول ۶) تحلیل واریانس مدل عوامل مؤثر بر تعارض تعهد-خیانت

سطح معنی داری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	مدل
۰/۰۰۴	۴/۷۹۰	۱۷۲/۵۸۵	۳	۵۱۷/۷۵۵	رگرسیون
		۳۶/۰۱۱	۱۰۹	۳۹۲۵/۱۴۷	باقیمانده
			۱۱۲	۴۴۴۲/۹۰۳	کل

جدول ۷) ضرایب مدل عوامل مؤثر بر تعارض تعهد-خیانت

سطح معنی داری	t	$\beta$	خطای استاندارد	B	متغیرها
۰/۰۰۰	۹/۷۰۵	-	۳/۰۷۲	۲۹/۷۸۵	ثابت
۰/۲۶	۱/۸۵۲	۰/۰۹۷	۰/۱۴۲	۰/۱۲۱	نشانیگان شناختی
۰/۰۴	۲/۲۹۳	۰/۳۲۱	۰/۱۳۹	۰/۲۶۸	نشانیگان هیجانی
۰/۰۰۰	۳/۶۱۴	۰/۵۸۳	۰/۳۴۲	۱/۲۳۵	نشانیگان رفتاری

نتایج جداول فوق نشان می‌دهند که مدل تأثیر مؤلفه‌های شکست عشقی بر تعارض تعهد-خیانت معنی‌دار است ( $P < 0/004$ ). این مدل ۹/۲ درصد واریانس تعارض تعهد-خیانت را توجیه می‌کند. ضرایب ( $\beta$ ) نشان می‌دهد، تجربه شکست عشقی پیش‌بینی کننده معنی‌داری برای تعارض تعهد-خیانت در مردان مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده می‌باشند. همچنین ضرایب بتا نشان می‌دهد که نشانیگان رفتاری شکست عشقی تأثیر بیشتری بر تعارض تعهد-خیانت دارد. مؤلفه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه قدرت پیش‌بینی تعارض تعهد-خیانت مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز را دارند.

برای آزمون فرضیه فوق آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه محاسبه شد، نتایج در جداول زیر منعکس شده است:

جدول ۸) خلاصه مدل تأثیر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر تعارض تعهد-خیانت

خطای استاندارد	$R^2$ تنظیم شده	$R^2$	R	آماره مدل
۵/۹۷۱	۰/۱۰۱	۰/۱۲۵	۰/۳۵۴	عوامل مؤثر بر تعارض تعهد-خیانت

جدول ۹) تحلیل واریانس مدل عوامل مؤثر بر تعارض تعهد-خیانت

سطح معنی داری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	مدل
۰/۰۰۲	۵/۲۲۶	۱۸۵/۸۱۷	۳	۵۵۷/۴۵۱	رگرسیون
		۳۵/۵۵۴	۱۰۹	۳۸۷۵/۴۵۲	باقیمانده
			۱۱۲	۴۴۳۲/۹۰۳	کل

جدول ۱۰) ضرایب مدل عوامل مؤثر بر تعارض تعهد-خیانت

متغیرها	B	خطای استاندارد	$\beta$	t	سطح معنی داری
ثابت	۳۳/۷۶۸	۴/۶۰۴	-	۷/۳۳۵	۰/۰۰۰
طرح‌واره رهاشدگی	۰/۱۲۴	۰/۱۱۲	۰/۰۹۴	۰/۹۷۵	۰/۵۲
طرح‌واره بی‌اعتمادی	۰/۷۵۸	۰/۱۷۱	۰/۳۵۸	۳/۵۶۴	۰/۰۰۱
طرح‌واره استحقاق	۰/۱۱۳	۰/۰۷۲	۰/۱۰۸	۲/۷۹۲	۰/۰۵

نتایج جداول فوق نشان می‌دهند که مدل تأثیر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر تعارض تعهد-خیانت معنی‌دار است ( $P < 0.002$ ).  $F(3,109) = 5.226$ ، این مدل ۱۰/۱ درصد واریانس تعارض تعهد-خیانت را توجیه می‌کند. ضرایب ( $\beta$ ) نشان می‌دهد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه پیش‌بینی کننده معنی‌داری برای تعارض تعهد-خیانت در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده می‌باشند. همچنین ضرایب بتا نشان می‌دهد که طرح‌واره ناسازگار بی‌اعتمادی تأثیر بیشتری بر تعارض تعهد-خیانت دارد.

### نتیجه گیری

نباید فراموش کرد که پدید آمدن اختلاف و تعارض بین زن و شوهر امری غیرطبیعی نیست. به دلیل ماهیت کنش‌وری همسران در فضای زندگی مشترک، گاه پیش می‌آید که اختلاف دیدگاه بین زوجین روی می‌دهد. نتیجه چنین تعاملات منفی، ناخشنودی، ناامیدی و احساس خشم همسران نسبت به یکدیگر گزارش شده است. امروزه ثابت شده است که علت بسیاری از آشفتگی‌های روانی و ناسازگاری‌های زناشویی عدم رضایتمندی جنسی است. حدود ۴۰ درصد از خیانت‌ها و معاشرت‌های پنهانی در همسران ایرانی ناشی از عدم رضایتمندی جنسی یکی از زوجین است. در پژوهش‌های مختلف نشان داده شده است که رضایت از ارتباط‌های بین فردی زوجین با رضایت جنسی آن‌ها همبستگی دارد.

تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با تعارض تعهد-خیانت در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز رابطه معنی‌داری دارند. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد؛ تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با تعارض تعهد-خیانت در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز رابطه معنی‌داری دارند. از بین مؤلفه‌های نشانگان شکست عشق، نشانگان رفتاری شکست و از میان طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه نیز طرح‌واره بی‌اعتمادی بالاترین رابطه معنی‌دار را با تعارض تعهد-خیانت دارند. این یافته با نتایج تحقیقات قاسمی، رنجبرسودجانی و شریفی (۱۳۹۶)، هادی و همکاران (۱۳۹۵)، شیرینی، گل محمدیان و حجت خواه (۱۳۹۵)، دمیترسکو و روسو (۲۰۱۲) و بی جبرک و همکاران (۲۰۱۱) همسویی دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت؛ بسیاری از ازدواج‌های کنونی با عشق و تأکید بر روابط عاشقانه آغاز می‌گردد، اما پایدار نمی‌ماند. عشق واقعی، مستلزم تعهد و دل‌بستگی است و در واقع این تعهد و دل‌بستگی در دوران زندگی زناشویی، اساس یک رابطه عاشقانه است. چنانچه یکی از زوجین (به‌ویژه مرد) پیش از پیمان زناشویی، شکست عشقی و ناکامی عاطفی را تجربه کرده باشد، در برخورد با مشکلات زناشویی به‌سختی، به سازگاری زناشویی دست پیدا می‌کند. فروپاشی رابطه ممکن است منجر به شکست عاطفی و یا همان سندرم ضربه عشق شود. نشانگان ضربه‌ی عشق، مجموعه علائم و نشانه‌های شدیدی است که پس از فروپاشی یک رابطه رمانتیک بروز می‌کند، زمان زیادی به طول می‌انجامد و عملکرد فرد را در زمینه‌های متعدد مختل می‌کند و واکنش‌های غیرانطباقی را به دنبال دارد. این احتمال نیز وجود دارد که تجربه قبلی شکست عاطفی نوعی بدبینی را در فرد در زندگی زناشویی بوجود آورد و خود زمینه‌ساز تعارضات پایدار شود. هادی و همکاران (۱۳۹۵) نیز در پژوهشی تأثیر منفی معنادار طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر تعهد زناشویی را یافتند. همچنین آن‌ها نشان دادند که یکی از عواملی که مانع انتخاب درست همسر و نیز تعارضات زناشویی در آینده می‌شود، نگرش‌های غیرمنطقی و نیز طرح‌واره‌های ناکارآمد است. یکی از موضوعاتی که باعث تعارض دائمی در فضای خانواده می‌شود، طرح‌واره‌ها می‌باشد. مطابق پژوهش‌های انجام شده، طرح‌واره‌ها در حیطه‌های مختلف زندگی تأثیر می‌گذارند و یکی از این حیطه‌ها، روابط مخصوصاً در زندگی زناشویی است. روابط با همسر عنصر اصلی زندگی عاطفی و اجتماعی فرد است و نداشتن رضایت زناشویی به توانایی زوجین برای برقراری روابط توأم با خوشنودی با فرزندان و همچنین سایر افراد



خانواده آسیب می‌رساند. روابط مطلوب توأم با رضایت در درون خانواده به سازگاری مؤثرتر افراد در موقعیت‌های گوناگون یاری می‌رساند و از طرف دیگر تعارضات زناشویی، زمینه آسیب‌های روانی را فراهم می‌کند. امروزه روشن شده که علت بسیاری از آشفتگی‌های روانی و ناسازگاری‌های زناشویی عدم رضایتمندی جنسی است. پیمان‌شکنی اعتماد موجود در رابطه و سطح صمیمیت زوجها را کاهش می‌دهد. پیمان‌شکنی تأثیرات منفی و مخربی بر روی ازدواج می‌گذارد. برخی مطالعات نیز حاکی است که در صورت عدم رضایت در زندگی زناشویی مردان نسبت به زنان تمایل بیشتری به برقراری روابط خارج از ازدواج دارند.

مؤلفه‌های تجربه شکست عشقی قدرت پیش‌بینی تعارض تعهد-خیانت مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز را دارند. در تبیین این یافته می‌توان گفت؛ عوامل مؤثر در ازدواج هر یک در جای خود مهم است؛ ولی مهمتر از همه، عوامل اخلاقی و روانی است. بسیاری از کسانی که ازدواج‌هایشان از هم گسیخته است؛ علت را عدم توافق اخلاقی ذکر می‌کنند. هرچند ممکن است این سرپوشی برای پوشاندن سایر عوامل باشد ولی واقعیت این است که عدم توافق اخلاقی، محکم‌ترین ضربه را بر پیکر رابطه زناشویی می‌زند، به‌ویژه اگر فرد در گذشته شکست عشقی را تجربه کرده باشد. عوامل اخلاقی و روانی متعددی در توفیق و حفظ زناشویی مؤثرند، و باید قبل از ازدواج در انتخاب همسر موردتوجه قرار گیرند. مواردی دیده شده است که خصوصیات اخلاقی افراد تحت تأثیر پیشامدها و مشکلات زندگی تغییر کرده و زندگی خانوادگی به تباهی کشیده شده است؛ بنابراین ثبات در ویژگی‌های اخلاقی و شخصیت از عواملی است که در ازدواج نقش مهمی به عهده دارد. عوامل توفیق در زناشویی علاوه بر آن که در انتخاب مهم است، در حفظ و تداوم زندگی نیز اهمیت دارد. از این رو فردی که همسر مناسبی اختیار کرده، باید متوجه باشد که بزرگترین نعمت در زندگی نصیبش شده است. او باید در نظر داشته باشد که نگهداری و حفظ نعمت، از به دست آوردن آن مهم‌تر و مشکل‌تر است. تعهد در قبال ازدواج ترس از ترک شدن و تنها ماندن را به حداقل می‌رساند این ترس روی بسیاری از اشخاص تأثیر تعیین‌کننده‌ای دارد نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که مدل تأثیر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر تعارض تعهد-خیانت معنی‌دار است ( $P < 0.002$ ،  $F(3, 109) = 5.226$ )، این مدل ۱۰/۱ درصد واریانس تعارض تعهد-خیانت را توجیه می‌کند. ضرایب ( $\beta$ ) نشان می‌دهد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه پیش‌بینی‌کننده معنی‌داری برای تعارض تعهد-خیانت در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده می‌باشند. همچنین ضرایب بتا نشان داد که طرح‌واره ناسازگار بی‌اعتمادی تأثیر بیشتری بر تعارض تعهد-خیانت دارد. این یافته با نتایج تحقیقات پیروی و بهرامی (۱۳۹۶)، یوسفی و همکاران (۱۳۸۹)، بی‌جرک و همکاران (۲۰۱۱)، کوپر (۲۰۱۰) و رایکه بوئر و دی بو (۲۰۰۹) همسویی دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت؛ اعتماد رکن اصلی زندگی زناشویی است. محور اصلی و بسیار مهم هر رابطه‌ای و به‌خصوص در زندگی مشترک اعتماد و احترام است و اگر هرکدام از این دو محور آسیب ببینند ممکن است رابطه کاملاً از بین برود، در حقیقت این دو خط قرمزهایی هستند که هیچ‌گاه نباید از آن‌ها عبور کرد. به محض اینکه بی‌اعتمادی در رابطه‌ای به وجود بیاید رابطه به سمت ویرانی می‌رود. شک و بی‌اعتمادی از عواملی است که می‌تواند هم احترام و هم اعتماد را در زندگی زناشویی از بین ببرد و به تدریج تعارضات زناشویی را تشدید می‌کند. افراد مجموعه‌ای از انتظارات، باورها و تصورات خیالی مربوط به نقش خود و همسرشان را در پیوند زناشویی داخل می‌کنند. متأسفانه بسیاری از انتظارات، شدیداً غیرواقع‌بینانه هستند و از این رو سبب گسترش ناامیدی، بی‌اعتمادی و پرخاشگری می‌شوند. در نتیجه نتایج حاصل از تحقیق نشان داد تجربه شکست عشقی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با تعارض تعهد-خیانت در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده در شهر شیراز رابطه معنی‌داری دارند. نتایج همچنین نشان داد به‌جز نشانگان شناختی، مؤلفه‌های تجربه شکست عشقی قدرت پیش‌بینی تعارض تعهد-خیانت را دارند. طرح‌واره‌های استحقاق و بی‌اعتمادی نیز پیش‌بینی‌کننده‌های معنی‌داری برای تعارض تعهد-خیانت در مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده می‌باشند.

## منابع

۱. اکبری، ابراهیم، محمود علیلو، مجید، خانجانی، زینب، پورشریفی، حمید، فهیمی، صمد، امیری پیچاکلایی، احمد، (۱۳۹۱)، مقایسه دانشجویان دارای شکست عشقی با و بدون نشانگان بالینی در طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و الگوهای فرزندپروری، مجله روان‌پزشکی و روانشناسی بالینی ایران، ۱۸ (۳): ۱۸۴-۱۹۵.
۲. اکبری، زینب، شفیق‌آبادی، عبدالله، هنرپروران، نازنین، (۱۳۹۰)، مقایسه‌ی سبک‌های دلبستگی در مردان متأهل با روابط فرا زناشویی و فاقد روابط فرا زناشویی، فصلنامه اندیشه و رفتار، ۵، (۲۰): ۳۰-۲۵.
۳. استرنبرگ، رابرت، (۱۹۸۹)، قصه عشق (نگرشی تازه به روابط زن و مرد)، ترجمه: فاطمه بهرامی (۱۳۸۶)، تهران: نشر جوانه رشد.
۴. یانگ، جفری، (۱۹۹۹)، شناخت درمانی اختلالات شخصیت: رویکرد طرح‌واره محور، ترجمه: علی صاحبی و حسن حمیدپور و زهرا اندوز (۱۳۸۶)، جلد اول، تهران: انتشارات ارجمند.
۵. یوسفی، رحیم، عابدین، علیرضا، تیرگری، عبدالحکیم، فتح‌آبادی، جلیل، (۱۳۹۰)، اثربخشی مداخله آموزشی مبتنی بر مدل طرح‌واره‌ها در ارتقاء رضایت زناشویی، مجله روانشناسی بالینی، ۲ (۳): ۹-۱۷.
۶. یوسفی، ناصر، اعتمادی، عذرا، بهرامی، فاطمه، احمدی، احمد، فاتحی زاده، مریم السادات، (۱۳۹۰)، مقایسه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در همسران مطلقه و عادی به‌عنوان پیش‌بینی کننده طلاق، مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران ۱۶(۱): ۲۱-۳.

7. Connolly, J. & McIsaac, C., (2011), Romantic relationships in adolescence. In M.K. Underwood, & L. H. Rosen (Eds.) Social development: relationships in hifancy, childhood, and Adolescence 180- 210, New York, NY, Guilford Press.
8. Dumitrescu, D., & Rusu, A.S., (2012), Relationship between early maladaptive schemas, couple satisfaction and individual mate value: An evolutionary psychological approach, Journal of Evidence-Based Psychotherapies, 12(1), 13.
9. Simpson, J.A., Colins, W.A., Tran, S., & Hydon, C., (2003), Attachment and the expression of emotion in romantic relationship: A developmental perspective, Journal of Personality Social Psychology, 32, 13-311.
10. Young, J. K., Klosko, J., & Weishaar, M., (2003), Schema therapy: A practitioner's guide, New York: Guildford.
11. Stiles, O. E., (2004), Early maladaptive schemas and intimacy in young adult's romantic relationships, Unpublished doctoral dissertation, Alliant International University, San Francisco [On-Line]. Available: www. ProQuest. Com.
12. Tashiro T, Frazier P., (2003), I'll never be in a relationship like that again: Personal growth following romantic relationship breakups, Personal Relationships. 10(1), 113-28.